

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

4. V. Christus effecturus sit per se, vel angelos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

quam decedit, esse resurrecturos. Vnde in Enchir. capit. 84. *Resurrecturam* [inquit] *carnem omnium, quicumque nati sunt hominum, atque nascentur, & mortui sunt, atque morientur, nullo modo dubitare debet Christianus.* Statim vero capit. 85. dubius est de abortiuis foetibus. Nihilominus existimo conclusionem positam esse certam. Quae primo probatur generalibus locutionibus scripturae, & symboli fidei, quibus docemur, omnes homines resurrecturos. Quia neque ii infantes homines non sunt, neque villo fundamento excipi possunt. Secundo, est optimum testimonium Pauli 1. ad Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur,* vita non solum animae, sed etiam corporis, de qua ibi est sermo: sed huiusmodi infantes mortui sunt in Adam, ergo suscitabuntur in Christo. Quae ratio probat etiam de ijs qui moriuntur in matris uteris, & de quibus abortiuis foetibus, qui ad rationalem animationem perueniunt. Nec video, quare possit esse de illis specialis ratio dubitandi, cum habeant propriam animam rationalem distinctam ab anima matris: & consequenter, etiam ipsi in Adam moriantur: igitur per Christum etiam uiuificabuntur. Neque enim animae illae perpetuo futurae sunt à corporibus separatae, vt etiam Aug. supra notauit. Tercio quia ad diuinam prouidentiam spectat hos etiam infantes praemio, vel poena afficere iuxta eorum captum. Et ideo dicemus infra, illos fore iudicandos, cum tamen Paulus dicat, omnes iudicandos assuturos ante tribunal Christi, cum corporib⁹ suis. Quapropter licet ij in aetate infantili moriantur: resurgunt tamen in perfectis corporibus, in quibus vt ratione possint, vt recte Aug. docuit locis supra citatis.

Ad primum ergo testimonium ex Psalm. 1. variae sunt expositiones. Prima, vt intelligatur de resurrectione ad vitam, ad quam impij (vt diximus) non resurgent. Nam haec resurrectio solet in scriptura, quasi per antonomasiam simpliciter resurrectio appellari. Secunda, quod non resurgent in iudicium, id est, vt eorum causa examinetur, & ipsi conuincantur, quia eorum impietas eos satis iudicat, & condemnat Ita Basil. & Theodor. Quae explicatio commodè explicatur, si per impios intelligamus infideles, de quibus ait Christus Ioan. 3. *Qui non credit iam iudicatus est:* & hoc eodem sensu dicuntur non resurgere, vt iudicentur: per peccatores autem intelliguntur credentes peccatores, de quibus non dicitur, quod non resurgent in iudicium, sed quod non resurgent, vt sint in concilio, seu congregatione iustorum. Sic Hilari. & Euthy. Nec multum discrepant Ambr. Hieronym. August. & fere alij Latini. Et bene Iulianus Toletanus libro. 3. Pronost. capit. 33. ubi distinguit duos ordines electorum iudicantium, & iudicandorum, & alios duos reprobos, scilicet eorum, qui iudicantur, & qui iam iudicati sunt: & hos postremos dicit esse illos impios, quia non resurgunt in iudicium.

Tertia, quod non resurgent in iudicio, vt iudicent: bene autem, vt iudicentur. Omnes enim iusti aliquo modo resurgent iudicaturi, iuxta illud Matth. 12. *Regina Sabba surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, &c.* Ita D. Thom. Quarta (que maxime videtur literalis) est haec, *Non resurgent* id est, caput non erigent, non subsistent, neque pro se respondere poterunt, sicut Ps. 139. de peccatoribus dicitur: *Cadet super eos carbonem, in ignem deiciet eos, in inferis non subsistent.* Idem enim verbum Hebraei vtrique loco respondet. Ita Iansenius, Gagneius, Flaminus, & Genebrar.

Ad secundum, non plenè referuntur verba Danielis. Nam expresse dicitur, *Multi ex ijs, qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt, alij in vitam aeternam, alij in opprobrium.* Quod ergo dicit, *Multi*, iam supra diximus saepe in scriptura sumi pro omnibus, vt ad Ro-

man. 5. *Vnus delicto multis mortui sunt,* & Matth. 26. *Qui pro vobis, ac pro multis effundetur.* Ita Theodoret. & alij expositores. Tercium testimonium iam est in superioribus explicatum.

Ad rationem respondetur, resurrectionem gloriosam pertinere ad praemium bonorum: resurrectionem autem damnatorum potius pertinere ad eorum poenam, & in vniuersum, resurrectionem omnium hominum, vt terminatur ad vitam humanam, & substantialem compositionem corporis, & animae pertinere ad generalem prouidentiam Dei, & gubernationem. Nam illa vita est quasi fundamentum praemij, & poenae bonorum operum. Vbi autem specialiter promittitur resurrectio bonis, & iustis, per antonomasiam [vt dixi] sermo est de resurrectione ad vitam, seu gloriosam.

SECTIO IV.

Virum Christus effecturus sit resurrectionem nostram per se, vel per Angelos.

Hactenus ostendimus hominum resurrectionem esse futuram, de huius autem resurrectionis natura, & essentia nihil addendum occurrit ijs, quae in superioribus de resurrectione in communi diximus: de perfectione vero eius, ac de proprietate corporum resurgentium, idem fere dicendum est, quod de Christo Domino diximus, seruata proportionem, prout declarabimus commodius explicando causas huius resurrectionis. Porro causas intrinsecas humanae resurrectionis per se notae sunt, nimirum rationalis anima, & humanum corpus, & inter disputandum de natura resurrectionis satis explicatae sunt. Causa vero extrinsecas plures esse possunt. Prima est finalis, de qua nihil occurrit dicendum, cum constet, Deum esse primum, atque vltimum finem eius: CHRISTVM autem dominum, vt hominem, esse secundarium finem, proxime post Deum. Nam omnis gloria hominum ad eius gloriam ordinatur, vt in priori tomo ex professo dictum est. Quinimo etiam resurrectio damnatorum in illius gloriam cedit, eisque iustitiam, virtutem, atque efficaciam manifestat. Possunt etiam alij fines proximi, & particulares excogitari, quos Deus in hac resurrectione intendit, vt vniuersae perfectio, sanctarum animarum remuneratio, ac plenae beatitudo, & alij similes, qui nullam disputationem postulant.

Alterca causa est efficiens, & prima quidem, ac principalis est Deus, de qua nihil noui dicendum superest: inquirenda ergo est causa proxima, si qua fortasse concurrat praeter Deum. Rursus haec causa proxima duplex intelligi potest, vna est moralis, qualis est causa meritoria, vel impetrans, & huiusmodi causa potest quidem assignari respectu resurrectionis bonorum. Nam Christus Dominus meruit omnium illorum resurrectionem (vt in priori tomo dictum est) & ipsi etiam iusti qui gloriam non solum animae, sed etiam corporis meruerunt, consequenter suam resurrectionem meruerunt. Animae quoque sanctae, ac beatae resurrectionem suorum corporum impetrare possunt, quam postulant, vt in Apocal. legimus. At vero resurrectio damnatorum, cum potius ad vindictam, & poenam, quam ad praemium pertineat, non videtur cadere sub Christi meritis. Nisi dicamus illam resurrectionem, vt cedit in maiorem afflictionem, & poenam damnatorum non esse ex meritis Christi: sed potius quodammodo esse effectum demeritorum talium hominum: prout vero illa vita de se bona est, ac posset esse fundamentum beatitudinis, supernaturaliumque bonorum, & praeterea quatenus actio illa, per quam reparatur, est supernaturalis, in qua CHRISTVS expli-

explicat vim & efficaciam suam, sub hac ratione esse effectum meritorum eius : sicut expulsio demonis facta virtute Christi & est poena ipsius demonis, & effectus meritorum Christi, diuersa tamen ratione. Et ita sentiunt Cyrill. libro quarto in Ioannem, capite 51. & colligi potest ex illo 1. Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur, & ibidem. Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Vt enim antithesis sit perfecta, oportet, quod sicut Adam actu, & merito suo omnium mortem inuexit, ita Christus sua actione, & merito omnium vitam recuperauerit. Quare resurrectio puerorum, quæ nec gloriosa futura est, nec poenalis, maiori ratione dici poterit effectus meritorum Christi. Quia erit magnum beneficium naturæ illi ex se non debitum, eritque remissio cuiusdam poenæ seu reparatio cuiusdam defectus contracti per peccatum originale. Et hæc satis sunt de causa meritoria. Dicendum ergo est in hac Sectione de causa efficiente physica, in sequenti vero de exemplari.

Principio igitur, Christum Dominum, & virtute sua, & Angelorum ministerio aliquid effecturum in resurrectione nostra, omnes sancti, & Theologi doceant, Primum propter verba ipsius Christi Ioannis quinto. *Veni hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius, scilicet filij Dei, & procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vite, &c.* Primæ autem ad Thessalon. 4. dicitur. *Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de celo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi.* Circa quæ duo testimonia nonnulla sunt obseruanda. Primum est, eandem esse vocem, de qua Christus, Paulusque loquuntur, vt notatur super Ioannem. Cyrill. libro. 12. capite. 145. & Rupertus libr. 5. & Euthymius capite 7. & Diuus Thomas lectione 5. & super Paulum Ambrosius, Anselmus, & D. Thomas, & indicant Chrysostom. Theodor. & Oecumen. Et potest ex collatione vtriusque textus suaderi. Quia ex vtroque loco colligitur, ad præsentiam, & efficaciam illius vocis mortuos esse suscitandos, sicut etiam Paulus declarauit 1. ad Corinth. 15. dicens. *In momento, in idu oculi, in nouissima tuba : canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* Non est autem verisimile simul duas voces esse emittendas, cum vna sit sufficiens, & efficax : est ergo vna, & eadem vox, de qua Paulus, & Christus loquuntur.

Vt autem hoc euidentius fiat, obseruandum est secundo, hanc vocem futuram esse sensibilem, Quod aliqui negare ausi sunt dicentes, hanc vocem solum esse mentale imperium Christi : tubam vero ipsum Christum exhibentem huic mundo inferiori suam sensibilem præsentiam, vel certè hanc vocem nihil aliud esse, quam ipsam præsentiam Christi. Ita refert, & non improbat Diuus Thomas in 4. distinct. 43. quæst. 1. articulo. 2. quæst. 2. referens verba Gregorii, *tubam sonare nihil aliud esse, quam mundo, vt iudicem filium demonstrare.* Et potest hoc fieri verisimile, tum quia vox sensibilis non potest in vniuerso mundo audiri, neque virtus eius, & efficacia potest vbique operari. Tum etiam quia mortui non possunt audire vocem sensibilem : dicitur autem Ioan. 5. *Audient vocem eius* : ergo est sermo de voce spirituali, quam animæ percipient. Tum denique quia tuba eo loco metaphoricè dicta est, ergo & vox & sonus.

Nihilominus, quod dixi, certum existimo, scilicet, vocem illam futuram esse per sonum sensibilem, vt aperte docuit idem Diuus Thomas Ioannis 5. lectione 5. dicens. *Vox ista erit sensibile signum filij Dei, ad quam omnes suscitabuntur, & adducit testimonia ex 1. ad Thessalon. 4. & 1. Corinth. 15. & illud Matth. 25. *Media nocte clamor factus est, exite obui mei.* Et eadem est sententia Hieronymi. epist. 17. ad Pammach.*

A dicentis, *Audient auribus, & procedent pedibus.* Vbi aperte supponit, illam vocem fore sensibilem. Idem sentit Chrysostom. homil. 38. in Ioannem. dicens, *Orbem terrarum Christi voce resurrecturum.* Significat etiam Gregor. libr. 17. Moral. capite. 21. ad hanc vocem accommodans illud Iob. *Quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri ? & illud Sopho. 1. *luxta est d. et Domini, dies tubæ, & clangoris : & illud Psalm. 49. *Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit.* Sumit etiam argumentum ex virtute Christi, qui tempore passionis vna voce inimicos suos prostrauit. Deinde confirmari hoc potest, quia 1. ad Thessalon. 4. dicitur, *In iussu Dei, & voce Archangeli* : ergo vox non est tantum imperium : sed est aliud quidpiam, quod iussu Dei fiat. Neque erit præsentia CHRISTI, non modo, quia hoc est valde improprium, & metaphoricum : sed etiam, quia hæc vox dicitur esse Archangeli, qui (vt infra dicemus) non est ipse CHRISTVS, sed minister eius. Vnde etiam confirmatur, quia verba scripturæ hoc modo proprius intelliguntur, & sine vlllo incommodo, imò cum maxima proportionem, & congruentia. Tum quia adueniente CHRISTO homine in sua maiestate sensibili, & manifesto aduentu ad congregandum, & iudicandum homines sensibiles, congruum est, vt aliquod signum sensibile præcedat, quasi præsentis præconis, atque homines iudicandos conuocantis. Tum etiam quia cum hæc actio excitandi corpora ex parte eorum materialis sit, conueniens est, vt per aliquod sensibile instrumentum fiat : est autem vox valde accommodatum instrumentum ad explicandam hominibus Christi voluntatem, & imperium. Et fortasse hac ratione, & quasi in huius rei figuram ad suscitandos mortuos sæpè Christus voce vsus est, Ioannis vnde decimo. *Lazare veni foras*, Lucæ septimo. *Adolescens tibi dico, surge*, & Marci quinto. *Puella tibi dico, surge.***

Vnde vltius probabiliter colligit Sotus in 4. distinct. 43. quæst. 1. articulo. 4. hanc vocem futuram esse quasi articulatam, vt sit capax propriæ significationis ex impositione, & rationali modo : & ex Hieronymo in regula monach. capite. 30. refert, vocem illam futuram esse hanc, *Surge mortui, & venite ad iudicium.* Sed ibi verbum nullum de hac re inueni, solum in cap. de timore vltimi iudicii dicit, *Tunc ad vocem tubæ pauebit terra : & infra siue leges, siue dormies, siue scribes, siue vigilabis, hæc tibi semper buccina in auribus sonet.* Chrysostomus verò homilia 8. in 1. ad Thessalon. dicit, illam vocem futuram esse hanc, *Resurgent mortui.* Theophylactus ibidem hanc ponit vocem, *Apparate vos omnes, iudex enim presto est.* Neque coniecturæ in contrarium adducæ quicquam efficiunt. Quia si resurrectio mortuorum in vno loco futura est, facile poterit in eo sensibilis vox audiri : si autem futura est in diuersis locis, in quibus cadauera per vniuersum mundum dispersa sunt, facile fieri potuit Diuina virtute, vt, vel illa vox in vniuerso orbe intonet, vel, vt non sit vna tantum sed multiplex, vel, vt imperium eius, & efficacia quoquoque sum irumpat, etiam si sonus non vbique fiat. Quamquam iuxta Christi testimonium, ita futura est illa vox, vt ab omnibus hominibus vbique terrarum audiri possit. Quomodo autem possint homines ad præsentiam illius vocis suscitari, & illam audire, cum auditus vitam, & resurrectio nem supponat, varijs modis explicari potest. Primo si dicamus audire vocem, non tantum esse illam percipere sensibus corporis, sed etiam illi obedire. Sic enim dicitur Deus præcipere rebus inanimatis, & illæ dicuntur obedire, & audire vocem eius. Sicut Iob. 38. dicitur Deus dixisse aque maris, *Vique huc venies, & non procedis amplius, & hic confinges rumentes fluctus tuos.* Et Lucæ octauo, Matth. octauo, & Marci. 4. venti, & mare dicuntur obedire voci Christi. Sic igitur possunt dici corpora mortua audire hanc vocem

Ioan. 5.

1. Thess. 4.

Cyr. Alex.
Rupert.
Euthym.
D. Thom.
Ambros.
Anselm.
Chrysost.
Theodor.
Oecumen.
1. Cor. 12.D. Thom.
Greg. Pap.

Ioan. 5.

Tuba seu
vox Christi
mortuos se
pulchris ad
resurrectio
nem, & iudi
cium euo
canti qua
lis.D. Thom.
1. Thess. 4.
1. Cor. 15.
Matth. 25.
Hieron.
Chrysost.
Anselm.
Gregor.
Iob. 16.
Sophon.
Psalm. 49.Vox tubæ
mortuos ad
iudicium euo
canti qua
lis & vera.Ioan. 12.
Luc. 7.
Marc. 5.

Sotus.

Hieronym.

Chrysostom.
Theoph.Vox tubæ
mortuos ad
iudicium euo
canti qua
lis & vera
Iob. 38.
Luc. 8.
Matth. 8.
Marc. 4.

voce, quia statim illi obediunt egrediendo ex sepulchris. Secundo (ne videamur ad metaphoras rem totam arcessere) dici potest, illam vocem habituram duas partes. Prior est illa, *surgite mortui*, & per hanc excitabuntur: posterior est illa, *& venite ad iudicium*, & hanc percipient homines iam viuentes, eique è vestigio statim obtemperabunt. Tertio, iam velociter fiet resurrectio, vt fortasse priorem etiam partem huius vocis possint homines percipere, quia sonus vocis non transit subito: sed aliquo tempore durat. Denique cum in instanti resurrectionis adhuc duraturus sit sonus illius vocis, non est dubium, quin in eodem instanti percipi possit à resurgente, & hoc est satis, vt dicantur audire vocem illam, etsi non percipiant aliquem sonum, vel syllabas aliquas prius prolatas.

D. Thom.

De tuba autem, quæ & qualis futura sit incertum est; D. Thomas interdum indicat ipsammet vocem appellari tubam propter similitudinem, vel in sono, & strepitu, vel in vsu, ac munere. Nam in lege veteri vsus tubarum esse solebat, vel ad conuocandos, & excitandos homines ad bellum: vel ad solennitates, vel ad mouendum castra, qui omnes vsus possunt facile applicari ad hanc conuocationem hominum resurgentium. Et hanc sententiam indicat etiam Anselm. ad Thessal. 4. vbi Oecumen. indicat ipsum Angelum vocari *tubam Dei*. Non est etiam improbabile quod indicauit Anselm. in Elucidario, Angelum in assumpto corpore aereo vsurum etiam in instrumento corporeo, in modum tubæ ex eodem aere confectæ, vbi non vnā tantum tubam, sed plures etiam futuras esse dicit, de quo postea dicemus.

Anselm.
Oecumen.

Tertio, vt hæc amplius explicentur, supponendum est, prius esse resurrectionem mortuorum in terra faciendam, quam Christus Dominus è caelo ad terram iudicaturus descendat, ita saltem, vt priusquam ad locum iudicij perueniat, iam ibi sint omnes homines suscitati, & congregati: præter eos, qui iam sunt corpore, & animo gloriosi, qui eum comitabuntur. Hoc non potest quidem ex scriptura aperte probari: tamen per se est verisimile. Quia non licet, vt iudex expectet homines iudicandos: sed magis congruum est, vt ipsi congregentur prius, præstolantes iudicis aduentum. Idque etiam aliquomodo potest colligi ex Paulo dicente. Iustos suscitatos, per aera Christo venienti obuiam processuros. Ergo iam omnes erunt suscitati prius, quam Christus perueniat ad locum iudicij. Significatur etiam in illis verbis. *Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiam ei.* Et hoc sentiunt aperte Chrysostr. hom. 8. in 1. ad Thessal. & Oecumenius, Theophyl. ac Theodor. 1. ad Thessalon. 4. & indicat Anselm. ibi, & clarius in Elucidario. Idem Chrysostr. homil. de Ascens. Christi tom. 3. Hippolyt. orat. de consummatione mundi. Tunc, ait, sonabis tuba, & excitabit dormientes & omnes in istu oculi resurgent, & astabunt super faciem terræ, expectantes iusti, atque terribilis iudicis aduentum. Vnde quod August. lib. 20. de Ciuit. capit. 30. in fine, prius venturum esse Christum iudicaturum dixit, & deinde futuram mortuorum resurrectionem, & ipse fatetur esse incertum, & solum quadam coniectura fundatum: nobis tamen verisimilius videtur, quod diximus, magisque & rationi, & scripturæ consentaneum, & Augustin. posset exponi, quod Christus prius descendere incipiet, quam mortui resurgant: non tamē quod prius sit ad locum iudicij peruenturus. Hoc enim facile fieri poterit, quamuis ita futurum esse probari non possit, quod nihil ad institutum refert, dummodo id, quod dictum est, verum esse supponatur. Et hinc amplius confirmamus (quod supra diximus) vocem tubæ non fore solum sensibilem præsentiam Christi in hac regione inferiori: sed potius tempore antecessuram tanquam signum iudicis aduenientis. Quia resurrectio hominum antecedit prædictam Christi præsentiam:

Fr. Suarez. tom. 2.

A sed vox illa antecedit resurrectionem, partim tempore secundum initium suum: partim natura secundum aliquem terminum suum, ergo à primo ad vltimum, vox antecedit Christi præsentiam.

Ex quo vterius intelligi potest, hanc vocem non esse formidam proximæ, & immediate ipsius Christi ore, & lingua, quod per se est satis credibile. Quia non decet Christum Dominum per se ipsum talem vocem edere. Quia potius ad ministrum, & præconem, quam ad Principem, & iudicem spectat. Vnde vterius concluditur, hanc vocem proferendam esse imperio Christi: ministerio tamē alicuius angeli. Nā licet potuisset Christus existens etiam in caelo illum sonum, seu vocem immediate efficere in hoc aere: non lingua, aut aliis organis corporis sui, sed voluntate sua, ac imperio, tamen suavis ordo, ac dispositio diuinæ providentiæ postulat, vt per causas secundas, ministrisque suos præstat, quod per eos modo magis conaturali, & accommodato fieri potest. Hæc autem vox cum per solum motum localem aeris formanda sit, optime fieri potest angelico ministerio, & ita recte intelligitur, quomodo vna, & eadem sit vox, quæ apud Ioannem dicitur *vox filij Dei*, quia eius imperio, & autoritate fiet: & quæ apud Paulum dicitur *vox Archangeli*, cuius ministerio fiet: sicut verba sacramentalia possunt dici & Christi, & ministri. Et verumque complexus est Psal. dicens, *Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de caelo.* ac si diceret, descendet præmittens iussu suo vocem Archangeli, & tubam Dei, vt recte exponunt Chrysostr. & alij Græci superius relati. Qui merito dicunt, ibi Archangelum non significare Christum, sed proprium quendam angelum ministrum eius: licet Ambros. 1. Thessalon. 4. contrarium censet sine vlla probatione: cum tamen & proprietatis vocis, & discursus factus satis confirmet priorem sensum. Quis autem futurus sit hic Archangelus incertum est. Quidam enim existimant futurum esse Michaelē, quia existimatur præesse Ecclesiæ & omnibus angelis animarum custodibus. Alij putant, esse Gabrielem, tum quia est primus Archangelorum, qui secundum ordinem infimæ hierarchiæ constituunt. Tum etiam, quia sicut ille fuit nūtius primi aduentus Christi: ita verisimile est, futurum secundi. Sed hoc parum refert.

Chrysostr.

Ambros.
1. Thessal. 4.

Vltimo ex dictis concluditur prima propositio posita; scilicet Christi imperium, & Angelicum ministerium ad nostram resurrectionem esse aliquo modo cooperatura. Nam hominum resurrectio fiet aliquo modo per vocem prædictam, vt patet ex verbis Christi, *Audient vocem filij Dei, & procedent in resurrectionem vitæ vel iudicii*: & ex verbis Pauli 1. ad Corinth. 15. *Cantet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti*. Sed ostensum est, hanc vocem emittendam iussu & autoritate Christi, Angelico tamen ministerio, ergo vtrumque concurrere in nostra resurrectione. Superest tamen explicandum, quid singuli efficiant, & quomodo. Pro quo est animaduertendum, tria posse interuenire in nostra resurrectione. Primum est, congregatio partium corporis, seu cinerum, vbi non agimus de congregatione omnium corporum hominum in vnum locum, vt ibi fiat resurrectio. Nam hoc incertum est (vt infra dicemus) sed est sermo de congregatione totius materiæ vniuscuiusque corporis ad eum locum, in quo facienda est vniuscuiusque resurrectio. Nam cum in puncto resurrectionis oporteat partes corporis inter se esse vnitas, locoque coniunctas, quæ antea fortasse loco erant disunctissimæ, necesse est, vt breui aliquo tempore ante illud instans eundem in locum congerantur. Quia non oportet miracula non necessaria multiplicare, vt etiam in superioribus diximus. Secundo fiet ad hanc resurrectionem præparatio, dispositio, & organizatio corporis, quæ

Generalis
mortuorum
resurrectio
& Christi
imperio, &
angelico fa-
cienda mi-
nisterio.
Ioan. 5.
1. Cor. 15.

Ccc quatenus

quatenus necessaria est ex parte materiæ ad vnionem animæ, ordine saltem naturæ illam antecedit, Tertium est, resurrectio ipsa, quæ est substantialis vnio animæ & corporis. Et hæc omni resurrectioni communia sunt: in resurrectione autem iustorum, vitra hæc erunt qualitates, & perfectiones gloriæ, quæ vnionem animæ beatæ ad corpus consequuntur.

Congregatio
cinerum ad
resurrectionem
mortuorum,
angelico fa-
cienda mi-
nisterio.
D. Thom.
August.
Gregor.

Dico ergo secundo: congregatio cinerum fiet quidem Christi imperio, ministerio tamen Angelorum, qui propria naturali virtute poterunt hoc ministerium exequi. Ita docet D. Thom. supra, & ceteri Theologi cum Augustin. 3. de Trinit. cap. 4. & Gregor. 4. dialog. cap. 5. & idem sentiunt reliqui Sancti, & Doctores supra citati, exponentes verba Pauli 1. ad Corinth. 15. & 1. ad Thessal. 4. & ratio est illa generalis. Quia Deus administrat inferiora per superiora, & semper per causas secundas operatur, quoad commode fieri potest.

Dubium.

Sed inquires, an tota hæc actio, & congregatio cinerum fiet à solo illo Archangelo, qui vocem emittet, virtute, & efficacia illius vocis, an vero fiet plurimum Angelorum ministerio. Respondetur, verisimile esse plures Angelos huic operi ministraturos.

Responsio.

Matth. 24.

Chrysost.

Dicit enim Christus Matth. 24. *Mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis.* Vnde Chrysostom. hom. 8. in 1. ad Thessalon. dicit ad sol utum tubæ Angelos huc, atque illuc discursuros, vt colligant cineres: *Archangelum autem (inquit) puta vnus eum esse, qui præsit, & incumbat aliis in orbem missis, atque hoc illi inuoluet, Patatos facite omnes: adest enim iudex.* Et idem fere dicunt Oecumen. & alij Græci, & Anselm. in Elucidatio. An vero soli Angeli boni, vel etiam mali huic operi ministraturi sint, etiam est incertum. Non est autem incredibile iustorum cineres congregandos esse à Sanctis Angelis eorum cu stodiis, damnatorum autem à demonibus, qui eos vicerunt. Verisimilius autem est, sicut omnino in resurrectione à Christo fiet, ita hanc materiæ præparationem per proprios ministros, ac seruos esse efficiendam. Quia licet multi resurgentium præuisi sint, tamen omnium resurrectio est bona, & propria Christi actio.

Oecumen.
Anselm.

Rursus vero inquiri potest, quomodo & qua virtute hoc opus sit ab Angelis efficiendum. Anselmus supra significat, operaturos virtute supernaturali, & voce sensibili. Vnde non solum censet plures angelos esse huic rei operam nauaturos: sed etiam omnes pluribus tubis, diuersisque vocibus conclamatos. Sed hoc vitium incertum est, quia scriptura semper de hac tuba in singulari loquitur. Absolute tamen non existimo, hoc ministerium Angelorum esse efficiendum per sonitum tubæ, aut efficaciam vocis (vt Anselmus ibi, & 1. ad Thessal. 4. indicat) sed per naturalem virtutem Angeli. Nam cum hæc congregatio tantum fiat per motum localem, non oportet fingere actionem supernaturalem, qua fiat, sed naturalem motum, qui ab angelo fieri potest non per sonum aliquem, aut vocem sensibilem, sed per efficaciam suæ voluntatis, aut virtutis motiue. Illa ergo vox à solo Archangelo proferetur tanquam à superiori duce inferiorum Angelorum, cuius imperio ad congregandos hominum cineres discurrent. Quocirca, licet Chrysostom. supra dicat multas tunc futuras tubas (quia Pauli 1. ad Cor. 15. vocat hanc *novissimam tubam*, ad cuius sonitum mortui resurgent, in quo significat alias ante illam ultimam antecessuras) tamen de hac tuba resurrectionis non dicit Chrysostom. futuram nisi vnâ tantum. Quod magis explicat Oecumen. 1. ad Corinth. 15. ex Apocal. 8. vbi Ioannes videt septem angelos stantes in conspectu Dei, quibus data sunt septem tubæ, quibus singuli successiue cecinerunt, & sex quidem prioribus personantibus, non est facta resurrectio, sed potius magna strages, & interfectio hominum: de septimo autem dicitur in cap. 11. Et

Chrysostom.

1. Cor. 15.

Oecumen.

Apocalyp. 8.

et 11.

Septimus Angelus tuba cecinit, & factæ sunt voces magnæ in celo dicentes. *Factum est regnum huius mundi Domini nostri, & Christi eius, & regnabit in seculum seculorum, amen.* Hanc ergo tubam septimi angeli existimat Oecumen. esse *tubam novissimam*, ad cuius sonitum in momento, in istu oculi mortui sunt excitandi. Et fortasse hoc idem sentit Origenes citatus à Pamphilo, seu (vt alij volunt) ab Eusebio in Apologia pro Origine, dum ait, *Cum volueris Deus, secundum ea, quæ dicta sunt, per sacramentum tubarum in novissima tuba facere, vt mortui resurgant, per illam ipsam substantialem rationem, quæ salua permanet, Dei voluntate iterum resuscitantur.*

Tandem inquiri potest circa hanc conclusionem, quomodo angeli cognoscant cineres: seu materiam vniuscuiusque corporis. Quia non omnia semper actu considerant. Vnde non semper attendunt, in quas res materia singulorum hominum transmutetur. Quare cum interdum nihil in ea maneat, quod eam magis determinet ad hunc hominem, quam ad alium secundum præsentem statum, non videtur esse in potestate angeli, singulorum materias discernere. Et augeretur difficultas, quado eadem materia diuersorum hominum fuit, diuersis corporibus, non enim erit in potestate angeli eam tribuere, cui vult. Item est difficultas, quando materia prior non est sufficiens ad formandum corpus quale excitandum est, an futurum sit in potestate, & arbitrio angeli eam, vnde voluerit supplere. Ad hæc, & similia in primis respondetur, quando angelis mandatum fuerit, vt cineres congregent, vel naturali scientia, vel (si opus sit) diuina reuelatione, simul eis notum fore, quæ materia ad vniuscuiusque formationem congreganda sit, & vbi sit, & sub qua forma. Vnde (quod ad secundam, & tertiam partem difficultatis attinet) ea omnia non sient angeli arbitrio: sed iuxta diuinam voluntatem, & prouidentiam eis reuelatam. Quo ad primam vero partem, non est improbabile, posse angelum scientia naturali, seu memoria retenta ex cognitione rei, quam prius existentem vidit, discernere, quænam fuerit materia, quam prius vidit tali anima informari, etiam si postea non viderit omnes istas mutationes, solum ex vi cognitionis entitatis eius, & modi vnionis, quem habuit ad talem animam, cuius speciem angelus retinet. Cum autem verisimile sit custodes angelos collecturos hos cineres corporum resurgentium, etiam per se est valde credibile, singulos collecturos eorum hominum cineres, quorum curam habuerunt. Vnde fit, vt facile possit vniuscuiusque cognoscere eorum cineres seu materiam.

Dubium.

Responsio.

Cinere seu materia sua, citàdori coram quomodo interfecti angeli.

Dico tertio, dispositio, seu organizatio suscitatorum corporum non fiet ministerio angelorum, quodrum actio in solo motu locali terminatur, sed virtute: & efficacia Christi. Hæc posterior pars recepta est ab omnibus, & explicabitur simul cum sequenti conclusionem. Circa priorem vero censo grauius errare, qui dicunt etiam organizationem corporum faciendam esse opera angelorum: quin potius fingunt quidam, quod virtute angelorum custodum congregabuntur pulueres, sientque ossa, & coniungentur: per virtutem vero Archangelorum prouinciarum connectentur per neruos, qui carne, & cute cooperientur, ac tandem virtute Dei, & Christi introducentur anima. Sed in primis hæc omnia voluntaria sunt, & sine vilo fundamento conficta. Quod satis est, vt à Theologis rejiciatur. Quia angelus non potest vi, & efficacia naturali materiam alterare, aut ad formam substantialem disponere: fingere autem, eleuari vt instrumentum ab huiusmodi actione voluntarium est: alioqui eadem ratione dici posset efficere resurrectionem ipsam, vt instrumentum Dei. Præterea vel angeli efficiunt totam organizationem vsq; ad vltimam dispositionem ad animam.

Organizatio suscitatio corporum non est angelorum ministerio faciendâ.

animam rationalem, vel eorum actio cessat paulo ante ultimam dispositionem si primum dicatur, sequitur, eos efficere resurrectionem hominis, sicut homo generat hominem, disponendo materiam: secundum vero per se est improbable, & voluntarium. Cur enim illa actio pervenit ad talem terminum, & non ultra progressa est? aut unde constat? cum tota actio à principio sit in modo suo supernaturalis. Et eodem modo rejicienda est illa inter angelos actionis huiusce partitio, utpote fabulosa, & commentitia.

Dico quarto, solum Christum Dominum effecturum nostram resurrectionem, quoad corporis dispositionem, animæ substantialem unionem, & proprietates omnes, ac perfectiones inde consequentes. Hæc est sententia D. Thom. supra, & omnium Theologorum. Et colligitur ex verbis Christi Ioan. 5. *Sicut pater suscitavit mortuos, & vivificavit, sic & filius, quos vult vivificavit.* Quæ verba August. tract. 21. de generali resurrectione intelligit, & in eis non solum esse sermonem de Christo ut Deo: sed etiam ut homine, idque colligit ex antecedentibus verbis. Et *maiora horum demonstravit ei opera.* Nam hoc propriè in humanitatem continet. Idem potest colligi ex verbis sequentibus. *Neg. enim Pater indicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: & ex illis. Quos vult, vivificavit.* Videtur enim esse sermo de voluntate Filij, quæ ita est propria eius, ut non sit Patris, quæ non est nisi voluntas humana. Ideo enim de illo specialiter dictum est, *Quos vult vivificavit.* Et quamvis optime possint hæc verba intelligi de potestate data Christo homini ad faciendam miracula, & suscitandos aliquos homines, quos vellet, ad suæ doctrinæ confirmationem: tamen hinc etiam recte colligitur, eum habere potestatem ad omnes homines suo tempore suscitandos, præsertim cum paulo inferius vnam potestatem ex altera confirmet, dicens. *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes, qui in monumento sunt, audient vocem filij Dei, &c.* Et ita hunc locum intelligunt Patres Chrysost. Cyrill. & Augustin. & reliqui expositores. Et huic etiam testimonio Christi consentanea sunt, quæ Paul. docet. 1. ad Cor. 15. & 1. ad Thessal. 4. Ratio vero, seu congruentia non est alia, nisi quia humanitas Christi est instrumentum coniunctum divinitatis ad operandum salutem nostram omnibus modis, quibus convenienter potest: hic autem modus est possibilis, & maxime decens dignitatem, & merita eius. Et confirmatur. Nam eos mortuos, quos Christus in hac vita suscitavit, per propriam efficientiam excitavit: sed ipsemet Christus in prædicto loco Ioan. 5. significat non minus efficaciter, ac miraculose effecturum se universalem hominum resurrectionem: ergo propria & physica causalitate illam efficiet. Vnde Athanas. sermon. 4. contra Arianos aperte dicit, sicut resuscitavit Lazarum per humanitatem, ita in novissimo die resuscitaturum omnes. De maiore propositione dixi multa in superiori tomo Disput. 31. ex quo loco alie rationes & testimonia peti possunt ad hanc veritatem confirmandam. Et obiectiones etiam, quæ hic occurrere possunt, ibi expeditæ sunt.

Duo tamen hic inquiri possunt. Primum est, quæ actione prævia, seu quo instrumento proximo, ac immediato Christus effecturum sit resurrectionem nostram. Primo dicunt aliqui effecturum illam per resurrectionem suam, id est, per actionem illam qua ipse excitatus est à mortuis. Quia D. Thomas hic non solum dicit, Christi humanitatem, sed etiam eius resurrectionem esse causam efficientem resurrectionis nostræ. Quod si obieciat actionem illam præterijisse, & nunc non esse. Respondet, satis esse extitisse, ut possit nunc esse instrumentum. Sed hoc, & implicationem involuit, & sine vlla necessitate, & fundamente fingitur, ut in prædicto loco latius tractavi. Maiori quidem probabilitatis specie dici pos-

Fr. Suarez, tom. 2.

set, actionem illam, qua Christus resurrexit, non præterijisse, sed durare semper. Nam eadem actione, quæ resurrexit conservatur vivus: in qua responsione evitatur sine dubio repugnancia contradictionis. Quia nulla est neque in hoc, quod illa actio semper duret: neque in hoc, quod illa actio existens sit instrumentum ad aliam actionem. Fundatur autem hæc responsio in re incerta. Quia actio, qua Christus seipsum suscitavit, fortasse fuit media anima & corpore (ut supra dixi) non est autem necesse illam miraculosam actionem semper durare: sed verisimilius est, humanitatem illam conservari à solo Deo actione connaturali. Deinde nec necessarium, nec conveniens videtur, actionem sub propria ratione actionis, id est, ut est via seu fieri sui termini, assumi ut instrumentum ad aliam actionem: magis enim instrumentum accommodatum est ipsa res, quæ sit. Et hoc est satis ad omnipotentiam instrumentalem humanitatis Christi. Secundo dicunt alij, Christum effecturum resurrectionem per solam voluntatem suam, iuxta illud, *Quos vult vivificavit.* Quod si obieciat, quod voluntas eius humana distans erit à terra: cum resurrectione fiet, ut supra diximus. Respondetur, æque facile esse ei addere in propinquum & distans, ut instrumentum Verbi. In qua sententia nihil est impossibile, & probabile est, ita futurum. Tertio vero addunt alij etiam vocem illam sensibilem, quæ fiet per Archangelum futurum esse instrumentum Christi ad nostram resurrectionem. Est enim magis congruum, ut per aliquod propinquum instrumentum, ac sensibile fiat. Ita D. Thom. in 4. loco supra citato, ubi probat, illam vocem esse futuram causam resurrectionis nostræ. Oportet enim causam efficientem coniungi effectui. Solet etiam hæc sententia tribui Scoti, verum ille & generaliter negat hæc instrumenta proprie dicta ad actiones supernaturales, & in 4. d. 48. q. 1. ad argumenta, in hac speciali questione contrarium significat. Huic tamen sententiæ favent verba Christi, *Qui in monumento sunt, audient vocem filij Dei, & procedent.* Vbi Franciscus Tolerus inquit, illam vocem futuram esse Divinæ potentie instrumentum. Et eodem modo induci possunt verba Pauli 1. ad Corint. 15. & 1. ad Thessalon. 4. ubi ex voce significat securam resurrectionem. Quod videtur indicare Chrysostom. 8. super 1. ad Thessalon. dicens, *Resurgent mortui, & fiet opus non Angelorum ad hoc quicquam valentium: sed verbi ipsius: tanquam si Rege quopiam imperante, ac iubente egredierentur conclusi, & captivi, & ministri eos educerent, non illi postea propria virtute, sed ex voce illa hoc facerent.* Quibus verbis respondet etiam tacita obiectioni. Nam si vox illa est instrumentum, quo Christus vivitur: ergo Angelus, qui illam proferet, dici poterit efficere resurrectionem, sicut nunc sacerdos proferens verba consecrationis, dicitur efficere transubstantiationem. Respondetur enim, in re nullam esse difficultatem, quia re vera Angelus nihil aliud facit, quam ipsam vocem. Quoad modum vero loquendi non esset inconueniens, concedere illum ut ministrum Christi efficere resurrectionem, imperando iussu eius, & efficiendo, ac formando vocem, quia Christus ut instrumentum usus est. Vnde Euth. suo capite 7. in Ioann. Vir-

tute (inquit) arcana coaptabit, animabit ac excitabit mortuos voce sua, siue iussu, quo tunc per Angelum clamabit. Est ergo hic modus dicendi probabilis.

Et hinc facile expeditur altera dubitatio, scilicet an Christus sit effecturum tantum resurrectionem bonorum, vel etiam malorum. Dicendum est enim omnium resurrectionem esse effecturum. Vtrumque enim ex æquo affirmatur Ioan. 5. *Audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vite, qui autem mala, in resurrectionem iudicii.* Sicut enim Christus est vtrorumque iudex, ita omnes potest efficaciter ad iudicium vocare, & à mortuis excitare. Item resurrectio naturalis vite quæ in omni-

Ccc 2

bus

Responsio.
Instrumentum
Christi ad resurrectionem
mortuorum
faciendam
quoddam.

D. Thom.

Scot.

Ioan. 5.

1. Cor. 15.
1. Thessal. 4.
Chrysost.

Obiectio.

Responsio

Euthym.

2. Dubium.

Responsio.

Ioan. 5.

bus fiet, de se est maximum bonum naturæ, & actio consentanea virtuti Christi: ergo ab ipso in omnibus efficietur.

SECTIO V.

Verum Christus sit causa exemplaris nostræ resurrectionis, quantum ad terminum ad quem.

TRia possunt in resurrectione considerari, scilicet mutatio ipsa, seu actio, & terminus ad quem tendit, & ex quo fit. Et in his omnibus potest intelligi nostra resurrectio futura ad similitudinem, & imitationem resurrectionis Christi, quod est, esse effectum eius in genere causæ exemplaris. Inter quam causam & efficientem hæc est differentia. Nam efficiens requirit realem existentiam, ut possit efficere, quia est, quæ per se influit esse in effectum: causa vero exemplaris, quia non immediate influit in effectum, sed solum repræsentatur agenti, ut ad eius similitudinem operetur, ideo necesse non est, ut in re existat, quando fit effectus: sed solum in mente, & cognitione operantis. Et hoc modo non solum res præterita: sed etiam futura potest esse causa exemplaris. Sic enim Christus etiam ante Incarnationem fuit causa exemplaris sanctitatis, & iustitiæ, & prædestinationis hominum. Ex hoc ergo capite optime potest intelligi, quod resurrectio Christi, etiam prout fuit actio, seu mutatio, quæ iam præterijt, sit exemplar resurrectionis nostræ. Quia vero actiones, & mutationes, rationes suas ex terminis sortiuntur, ideo tota conformitas, quæ inter resurrectionem Christi, & nostram intelligi potest, ex conformitate inter terminos ad quos, & à quibus utriusque mutationis sumenda est. Explicabimus ergo prius hanc conformitatem, seu causalitatem exemplarem in termino ad quem, & deinde in termino à quo.

Differentia inter causam efficientem & exemplarem quoniam causalitas termin.

Christus resurrectio iustorum exemplar perfectissimum. D. Thom. 2. Cor. 15.

Dico ergo primo, Christum Dominum esse perfectissimum exemplar resurrectionis iustorum. Hæc conclusio est D. Thom. hic, & omnium Theologorum, propter verba Pauli ad Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis sue. Quod etiam colligi potest ex eo, quod Christus 1. Corint. 15. dicitur primitia dormientium, & subditur, Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur: unusquisque autem in suo ordine, primitia Christus, & deinde ii, qui sunt Christi, scilicet tanquam illi maxime similes, & conformes, & ideo postea subdit, Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis celestis, tales & celestes: sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestis. Loquitur enim aperte de imagine gloriæ: est autem imago quæ fit ad representandum prototypum, seu exemplar. Portare ergo imaginem Christi, est habere gloriam ad similitudinem eius. Quam similitudinem explicans Paulus subdit, Hoc autem dico fratres, quia caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur, &c. Ac si diceret, similitudinem illam, seu imitationem in hoc consistere, quod iusti habituri sint corpora gloriosa, quale est corpus Christi, quæ immutatio non est communis omnium sed propria iustorum. Et hoc ipsum docuit Paul. ad Roman. 6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: & cap. 8. eodem sensu dicit, Si spiritus eius, qui suscitavit Iesum à mortuis habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis: & infra Si filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatiamur, ut & conglorificemur. Denique ita etiam intelligi potest illud Apocal. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Ratio vero est illa generalis: Quia primum in unoquoque genere est exemplar cæterorum, quia licet interdum non sit necessarium ex parte operantis, quia ipsum per se est suf-

Rom. 6.

Roma 8.

Apocal. 3.

ficiens ad agendum, & non indiget extrinseco exemplari: tamen ex parte ipsarum rerum, perfectio unius, est veluti mensura, & regula cæterorum, quæ eo perfectiora erunt, quo fuerint alteri conformiora. Ex libera quoque voluntate operantis fieri potest, ut reliqua fiant sub ea habitudine, ut alteri sint conformiora. Ergo hoc modo gloriosum CHRISTI corpus est exemplar iustorum: & quia in eo genere est supremum: & quia ob eius gloriam, & honorem voluit Deus cætera iustorum corpora resurgere ad similitudinem eius & veluti quoddam illius imagines, ab repræsentationes existere.

Ut autem hæc causalitas exemplaris amplius explicetur, oportet in particulari exponere, in quo futura sit hæc similitudo, & conformitas. Consistit igitur primo in naturali, seu substantiali vita, & v-nione uniuscuiusque corporis ad suam animam, quia hoc est primum fundamentum veræ resurrectionis, iuxta illud, Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.

Similitudo inter Christum & corpora gloriosa sanctorum in quo consistit.

Secundo consistit in perfecta corporis quantitate. Sicut enim Christus surrexit integro corpore, perfecta quoque magnitudine: ita etiam cæteri omnes insti resurgent. Nam hoc ad perfectionem beatitudinis, & exactam sui exemplaris repræsentationem & efficaciam diuinæ virtutis spectat. Item quia defectus corporis sunt poena peccati, in beatitudine autem nulla erit poena, nec aliquid malum. Denique appetitus animæ, ut est forma corporis, non esset plene satiatus, appetit enim perfectum corpus, sed de hac re satis multa diximus supra agentes de hac perfectione corporis Christi resurgentis. Hinc vero dubitari solet hoc loco, an omnia corpora iustorum futura sint æqualia corpori Christi in magnitudine. Videtur enim id sequi ex perfecta ratione causæ exemplaris, quæ tanto erit exactior, quanto imago similior fuerit prototypo. Verum tamen (si hæc ratio quicquam valeret) consequenter probaret, futura esse corpora beatorum omnino similia, & æqualia corpori Christi in figura, in pulchritudine, atque in cæteris omnibus corporis ornamentis, quod tamen omnino falsum est. Perfecta ergo ratio exemplaris non requirit æqualitatem: sed proportionem, præsertim quando (si quid deest effectui ad perfectam similitudinem cum exemplari) non provenit ex defectu causæ agentis, sed quia effectui non maior perfectio debetur. Quod inde etiam confirmatur, ac declaratur. Quia non omnes animæ beatæ sunt eiusdem perfectionis cum anima Christi, non solum in gratia, & gloria: sed etiam in natura, ergo neque oportet corpora Beatorum esse æqualia corpori Christi in magnitudine, quia unaquæque anima habebit corpus suæ naturali perfectioni accommodatum. Unde fieri poterit non solum, ut aliqua sint minora: verum etiam ut alia possint esse maioris magnitudinis. Quia hoc non repugnat perfectioni Christi, ut prædicto loco explicuimus. Hæc doctrina colligitur ex Augustino in Enchirid. c. 96. & 22. de Civitat. cap. 15.

Dubium.

Responsio. Corpora beatorum non omnia corpori Christi in magnitudine æqualia.

Tertio consistit hæc ratio exemplaris in similitudine ætatis. Resurgent enim omnes in mensura ætatis plenitudinis Christi. Dicitur autem plenitudo, seu perfectio ætatis, quando corpus pervenit ad perfectum augmentum, quod per naturales animæ vires non impeditas, sed perfecte operantes comparare potuisset. Rursus includit hæc ætas integras vires corporis, perfectum temperamentum, & animæ maxime accommodatum. In quibus omnibus perfectionibus imitabuntur corpora iustorum corpus Christi, quia hæc omnia pertinent ad perfectum beatitudinis statum. Sicut ergo corpora Beatorum imitabuntur corpus Christi in statu gloriæ, ita & in his perfectionibus, non quod æqualitatem assequutura sint, sed similitudinem cum proportionem, ut dixi. Hæc est etiam doctrina Aug. 22. de Civitat. cap. 16. & 20.

August.

Ætas resurgentium sanctorum quæ sit.

Anselmi